

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Mands Minde 1788-1838. Foredrag over det sidste halve Aarhundredes Historie

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Mands Minde 1788-1838. Foredrag over det sidste halve Aarhundredes Historie", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 465. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1838_599-txt-shoot-idm13595.pdf (tilgået 27. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

XLVIII.

(Den 19de November.)*Mine Herrer!*

Spørger vi Aviserne om, hvem der for Øjeblikket er den vigtigste historiske Person, da maa Svaret vel blive: *Mahom-Ali* i *Ægypten*, som efter deres Fremstilling ej blot har forøget den dannede Verden med Faraonernes Rige, men har Krig og Fred mellem de store evropæiske Magter i sin Haand; og skjønt jeg deri ikke er saa ganske enig med Aviserne, vil jeg dog heller trække *Mahom-Ali* ved Haarene her ind, end rent forbigaa ham, især da jeg snart kan faa sagt, hvad jeg véd om ham, og bryder mig ikke om, man ved denne Lejlighed siger: "Hastværk er Lastværk", siden der dog ingen Ære er ved ham at vinde.

Mahom-Ali som en Tyrk
Troløs slagted Mamelukker,
For de støjed i hans Ørk;
Men han slaar kun, hvem der mukker:
Undte gjærne al Forstand
Marmor-Grave i sit Land.

Saaledes skrev jeg paa hans Skudsmaal for ti Aar siden i mine Krønikerim; og skal han besynges i højere Toner, maa det nok være af Franskmændene, som han bestandig var meget bevaagen, især dog vel fordi det var *franske Mamelukker*, som de dér kaldes, der afrettede hans Arabere og Negere til Linje-Tropper, og var paa 467franske Beddinger, han fik sine Krigsskibe bygt. Som Tyrk betragtet, er han imidlertid en ganske mærkværdig Mand, og jeg tør heller ikke kalde hans Forvandling af *Ægypten* fra en simpel Røverkule til et ordentligt Slaveri ganske ubetydelig; thi dels saa' vi, den havde nær kvalt det ny Grækenland i Fødselen, dels er den et Kæmpe-Skridt til Tyrkiets Undergang, og endelig er den mig et Forvarsel baade om *Ægyptens* og *Syriens* fornyede Indlemmelse i den dannede Verden, hvortil de hørte fra Arilds Tid.

Denne Indlemmelse vil imidlertid, efter min historiske Anskuelse, ikke virkelig gaa for sig, førend *Kopterne*, der nedstamme fra de gamle *Ægyptere*, har bevaret kjendelige Spor af deres forrige Dannelse og bruger endnu det ægyptiske Sprog i Kirken, kommer til at staa i Spidsen i deres Kreds, *Jøderne* i Palæstina, *Druserne* i Fønicien, og *Maroniterne* i det egentlige Syrien, hvis gamle Sprog ogsaa halvvejs lever hos dem. Alt sligt ansér man vel endnu sædvanlig for Drømme, der er under Vidskabens Værdighed; men siden *Grækerne* virkelig rejste sig, og kan aabenbar med Lethed sætte sig ind i hele vor Tankegang, skal man dog ikke forsværge noget lignende om de andre gamle Folk, som der endnu er Levninger af, og allermindst om *Jøderne*, hvis mageløse Sjæle-Evner end ikke henved to Aartusenders Trældom, Mishandling, Skakren og Griseri synes i mindste Maade at have svækket, endsige de skulde fortæret dem. Jeg maa i denne Anledning ogsaa gjøre Dem opmærksom paa *det franske Tog til Algier* 1830, der vel ikke, som Karl den tiende og Polignac havde haabet, lagde Heltekraft i de berygtede Juli-Forordninger, men forstyrrede dog den ypperste Røver-Rede paa Kysten af Nordafrika og satte Skræk i de andre.

Hvad der nemlig end kommer ud af den Soldater-Koloni, Frankrig har begyndt at anlægge i disse slemt berygtede Egne, saa tyder det dog hen paa, at ogsaa 468denne Kyst, hvor *Kartago*, *Utika* og *Kyrene* fordem laa, skal paa ny træde i et Forhold til den dannede Verden, lig det i Oldtiden; og det er, om De vil, en af mine Kjæpheste eller, som jeg selv kalder det, en væsentlig Del af min universalhistoriske Anskuelse: at vi lever i Begyndelsen af en Nyaars-Tid, da alt, hvad der skinnede i Oldtiden, vil, saa vidt muligt, hæve sig som en Fønix af sin Aske, fuldføre og forklare sit Levnedsløb.

De ser strax, m. H., at Tanken er artig nok, og at det aabner lyse Udsigter for os Smaafolk i *Norden*, som har en Oldtid, der i Glans kun staar tilbage for Grækere og Ebræere, og har været lykkelige nok til, under alle Middelalderens Omvæltninger at beholde vort Fæderneland og vor udvortes Selvstændighed og derfor bevaret vort Modersmaal langt mere levende og ublandet end noget andet Folk i den dannede Verden. Vist nok kan kun Fremtiden afgjøre, hvor vidt en saadan Folke-Opstandelse er mulig; men at den er i Tidens Aand og vil lykkes i samme Grad, som der endnu er Kraft tilbage og kjærligt Minde af det forbigangne, det synes mig soleklart, hvad enten jeg betragter den historiske Retning i hele den nyeste Litteratur, eller ser paa Grækenland og Syrien, *Ægypten* og Nord-Afrika, som i Oldtiden var Verdens-Historiens egentlige Skueplads. Thi i alle disse Egne, hvor Gravens Stilhed saa længe herskede, se vi jo nu en besynderlig Rørelse, lig den, der beskrives i den gamle Spaadom om de døde Ben, der røre sig og krybe sammen, for efterhaanden at

gestalte sig, oplives og forny deres Dage. Til dette verdenshistoriske Gyldenaar i det nittende Aarhundrede paastaar jeg, de tre foregaaende siden Reformationen var klarlig en Forberedelse, skjønt tillige et Uglebillede deraf; thi naar vi rundt omkring i den dannede Verden ser Latin-Skolerne vrimle af Poge, der, begejstrede af Riset, paa Skolemesters Bud grave Oldtidens Herlighed op med deres Negle af den latinske, græske og ebræiske 469Grammatik, – da har vi unægtelig et Uglebillede (en Karrikatur) af Oldtidens sejerlige Opstandelse, der vist nok var begrædeligt, saa længe det var i Arbejde, men vil herefter være uhyre latterligt og morsomt for Ungdommen at betragte, og var det allerede i min Skolegang, saa snart vi kom paa vor egen Boldgade og gav bogstavelig Grammatikkerne op for en Boldkjæp.

Dog, det var en Episode, hvorover jeg nær havde glemt at sige Dem, hvad jeg véd om Mahom-Ali, den Tyrk, født i Makedonien samme Aar som Napoleon, og sendt til Ægypten 1800, for at slaas med Franskmandene. Herved bed han sig fast ved Nilen, og allerede 1806 var Porten nødt til at gjøre ham til Statholder i Ægypten. Mamelukkerne fik han Has paa 1811, ved at lokke deres Officerer (Beyer) til sig, henved 500 i Tallet, og lade dem springe over Klingen, og i en hel Menneske-Alder har han nu med en Snuhed og Utrættelighed, der gjør ham Ære i hans Kreds, stræbt at udføre alt, hvad Franskmandene begyndte i Ægypten: til Landets Opdyrkning, Handelens Oplivelse, alle nyttige Haandværkers Indførelse og især til Anskaffelse af en ordentlig Krigshær og Flaade, der ej blot kunde forsvare Ægypten, men i det mindste indtage Arabien og Syrien. Krigen har han imidlertid overladt til sine Sønner, især den fra Grækenland frygtelig navnkundige *Ibrahim Pascha*, medens han selv især drev Enehandel med alt, hvad han kunde piske sine Slaver til at frembringe, og bestyrede den store Tugthus-Indretning, som hans Hjælpere, de franske Renegater, satte Skik paa og udbasunede som Verdens nyeste Underværk. Uagtet han alt længe har ført sig op som en uafhængig Fyrste, betaler han dog imellem lidt Skat til Storherren; og da han forleden Aar greb til Vaaben imod ham, og Ibrahim var ypperlig paa Vej til Konstantinopel, fik den russiske Kejser pludselig saadan en Godhed for Sultanen, at han sendte ham store Hjælpetropper, og Mahom-Ali maatte 470nøjes med at faa *Syrien*, som et nyt Statholderskab, lagt til Ægypten. – Hvor længe det nu kan blive derved, vil Tiden lære, og i Sommer en Gang lod rigtig nok Mahom-Ali alle de evropæiske Konsuler i Alexandrien vide, at nu kunde han ikke bie længer med at komme paa en ordentlig Fod til Sultanen, da han snart var 70 Aar gammel, og maatte tænke paa at skrive sit Testament og vide, hvad han kunde efterlade sine Børn; men da baade Frankrig og England var bange for en Krig i Tyrkiet, fik de den opsat, og siden har man set den engelske Flaade saa kjærlig blandet med den tyrkiske, at Mahom-Ali vist betænker sig, før han sætter alt paa Spil. Med Arvefølgen ser det da i mine Øjne kun daarlig ud, som vel er; thi Ibrahim Pascha er en Barbar, hvis Arm vel har gjort Faderen Tjeneste, men [som] vilde snart forstyrre alle hans Anlæg; det saa' man i Grækenland, og det ser man i Syrien, hvor Ibrahim hersker og stræber at ødelægge Druserne paa Libanon, i Steden for [at] han, med Mahom-Alis Hoved og Hensigter, vilde set til at vinde dem, hvad næppe kunde faldet svært, da de har megen Lyst og Anlæg til Dannelse, som man alt i det 17de Aarhundrede saa', da de under Emiren Fakkarden begyndte at bebygge de gamle fønikiske Søstæder, og igjen i det 18de, da en af deres Emirer var Pascha i Akre.

Se, *det* er omtrent, hvad jeg véd om det saakaldte *orientalske Spørgsmaal*, som jeg for Resten tænker, Tiden snart vil besvare saaledes, at Græskens paa ny bliver herskende i Konstantinopel; thi Barbarernes Tid er forbi.

Jeg vil nu gaa over til et andet af Øjeblikkets store Spørgsmaal, som De nok véd er, hvad der skal blive af med *Kongen i Hannover* og *Ærkebispem i Køln*; og ser jeg ikke meget fejl, da har dette kombinerede Spørgsmaal langt mere historisk Vigtighed end baade Ibrahim og Mahom-Ali; men før at komme ind fra den rette 471Side, maa vi først gaa lidt tilbage og kaste et Blik paa Stillingen og Stemningen i *Tyskland*, der, hvad enten det, som Tyskerne paastaa, er Evropas Hjærte eller, som mig synes, Evropas Mave, unægtelig er en stor Del af Legemet, som har megen Indflydelse paa Hjærnen, altsaa paa Tankegangen i vor Verdens-Del.

Da vi sidst besøgte Tyskland efter Napoleons Fald, saa' det temmelig mørkt ud, og Studenternes Manér at gjøre lyst paa ved Wartburg var i sig selv saa kejtet og havde saa bedrøvelige Følger i og med den Maintzer-Central-Inkvisitions-Kommission, at man alle Vegne, efter Ordsproget: Hvem der sover, synder ikke, fandt det klogest at gaa hen og lægge sig. I Syd-Tyskland havde vel baade Bayern, Würtemberg og Baden faaet et Slags Folkeraad efter engelsk Snit med to Kamre, men dels lagde Forbundsdagen i Frankfurt stedse nye Baand paa den fri Livsytring, og dels er de tyske Advokater, som her mest førte Ordet, ikke de Talere, der skal sætte Liv i Folk; og i Nordtyskland kom man ikke engang saa vidt, at man fik Munden lukket op, uden i en Krog, i Sachsen-Weimar, saa alt blev dødere Dag for Dag, indtil Dommedags-Slaget i Paris 1830 vakte baade høje og lave, hine i Forskrækkelse og disse med de æventyrligste Forhaabninger.

(September begyndte stormende, med vilde Opløb og halve Oprør i Dresden, Leipzig og Kassel og Ildløs i Brunsvig, hvorved Sachsen og Hessen fik deres nærværende Folkeraad, og Brunsvig fordrev sin Hertug Karl, en Broder i Aanden til Don Miguel. – I Sachsen var raadslaaet 100 Aar om en Bro over Elben. – Slottet i Brunsvig. – Uroligheder i Göttingen og Osterode Januar 1831. – Forfatningen af 1832. – Hambach-Festen Maj 1832. – Wirth og Siebenpfeiffer. – Forbundsdagen. – Censur-Lurham ved Universiteterne. – Kong Ernst, Hertug af Cumberland, født 1771, Konge 1837. – Katolsk 472og protestantisk.– Droste von Vischeringen.– *Koleraen* begyndte 1817 i Bengalen, gik saa gjennem Kina og Persien og naade 1824 Astrakan, Moskov 1830, Petersborg, Warschau, Königsberg, Berlin, Wien og Hamborg 1831, London og Paris 1832; siden i

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

Italien, Sverrig og Norge.)